

О. Ю. Шостко, д-р юрид. наук, професор,
професор кафедри кримінології та
кримінально-виконавчого права
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого,
м. Харків

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПРОТИДІЇ ОРГАНІЗОВАНИЙ ЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ

В Україні вже давно існує нагальна потреба розробки дієвої стратегії у сфері запобігання і протидії організованих злочинності (ОЗ) з урахуванням позитивного зарубіжного досвіду і загальноєвропейської політики протидії ОЗ. Прагнення України до набуття членства в Європейському Союзі потребує наближення й узгодження законодавства, правозастосовної діяльності в цій сфері до норм і стандартів ЄС. Особливістю сучасного етапу, який розпочався в новому столітті, є посилення міжвідомчої співпраці правоохоронних та судових органів країн-членів ЄС, утворення спеціальних структур (Європол, Євроюст), а також налагодження зв'язків між ними та країнами-членами.

Стрижнями численних міжнародно-правових документів, а також практичних дій органів кримінальної юстиції, фінансових інституцій багатьох розвинутих

країн світу є збільшення ризиків для злочинців бути спійманими і покараними, а також позбавлення їх можливостей використовувати злочинні доходи.

У цьому зв'язку видається надзвичайно важливою активна співпраця українських компетентних органів із Європолем та Євроюстом. Наприклад, кількість справ, у яких держави-члени звертались за допомогою до Євроюста щодо злочинів, які належать до його компетенції, збільшилася на 14,5 %, від 1576 випадків у 2013 р. до 1804 в 2014 р.

У Концепції державної політики у сфері боротьби з ОЗ (2011 р.) передбачено удосконалення правових механізмів та організаційних засад протидії ОЗ. Однак до цього часу окремі положення нормативно-правових актів України не приведені у відповідність із

нормами міжнародного законодавства.

Зокрема, ще у 2009 р. ми звертали увагу на те, що частини 3 і 4 ст. 28 КК України потребують узгодження із ратифікованою Верховною Радою України Конвенцією ООН проти транснаціональної ОЗ. Замість мети – вчинення тяжких та особливо тяжких злочинів – слід визначити, що кінцевою метою організованої групи (ОГ) і ЗО є спільна діяльність групи осіб, спрямована на одержання прямо чи опосередковано фінансової або іншої матеріальної вигоди, як це й передбачено в Конвенції.

Якщо оцінювати ефективність діяльності правоохоронних органів України із виявлення злочинів, учинених у рамках ОЗ діяльності, то можна констатувати їх абсолютну нездатність ефективно виявляти, розслідувати, притягати до кримінальної відповідальності винних осіб, повертати злочинні доходи до державного бюджету. Згідно з даними офіційної звітності із 2001 р. і по теперішній час спостерігається неухильна тенденція до зменшення загального числа виявлених ОГ і ЗО, кількості вчинених ними злочинів, а також чисельності осіб, які брали участь у цих злочинах.

Кількість виявлених ОГ і ЗО в Україні в 2015 р. у порівнянні з 2006 р. зменшилась у 3,5 рази, кількість виявлених осіб скоротилась втричі. Кількість знешкоджених злочинних організацій взагалі є мінімальною: у 2013 р. в Україні їх було виявлено сім; у 2014 р. тільки одна; а у 2015 р. – чотири; за 10 місяців 2016 р. – дві.

Отже, ОЗ не є загрозою для України і при збереженні теперішньої динаміки за декілька десятків років може просто зникнути, якщо вивчати це явище тільки з позицій облікованих суспільно небезпечних діянь. Однак кримінологи ніколи не оперують даними тільки офіційних звітів,

які не враховують латентності злочинності, тим більш, організованої.

Проте за відсутності систематичних і надійних досліджень латентності злочинів, учинених стійкими злочинними об'єднаннями, ми поки що навіть приблизно не знаємо обсягів фактичної організованої злочинної діяльності. Відповідно і заходи протидії не можуть бути адекватними й ефективними.

У цьому зв'язку нагадаємо про дослідження, проведене під егідою ООН, яке підтвердило: у країнах із високим рівнем ОЗ органи кримінальної юстиції неспроможні адекватно протидіяти їй, а тому офіційна статистика не відбиває реальних масштабів відповідних злочинів. Низькі рівні зареєстрованої злочинності, зокрема фактів арешту за серйозні злочини у сфері незаконного обігу наркотиків, свідчать про слабку ефективність роботи органів кримінальної юстиції і високий рівень ОЗ.

Деякі вчені вважають, що індикатором дійсного рівня ОЗ є тіньова економіка, яка нерозривно з нею пов'язана і є її своєрідною інфраструктурою. За рівнем, динамікою зростання тіньової економіки можна визначити і стан ОЗ в конкретний період часу.

У зв'язку з цим убачається вкрай важливим проведення на державному рівні комплексних досліджень латентності організованої злочинності в Україні, які б будувались на альтернативних джерелах інформації. Тільки після цього слід розробляти і впроваджувати заходи протидії цьому явищу.

Список літератури

1. Buscaglia E. Controlling Organized Crime and Corruption in the Public Sector [Електронний ресурс] / E. Buscaglia, J. van Dijk. // Forum of Crime and Society. – 2003. – Vol. 3, December. – Режим доступу: http://www.unodc.org/pdf/crime/forum/forum3_Art1.pdf. – Заголовок з екрана.
2. Подольный Н. Теневая экономика и организованная преступность: проблемы

определения размеров и динамики развития / Н. Подольный, Н. Подольная // Уголов. право. – 2006. – № 1. – С. 102, 103.

3. Про затвердження Плану заходів щодо реалізації Концепції державної політики у сфері боротьби з організованою злочинністю : розпорядження Кабінету Міністрів України від 25.01.2012 р. № 53-р // Уряд. кур'єр. – 2012. – 11 лют. (№ 27). – С. 20.

4. Eurojust Annual Report 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.eurojust.europa.eu/doclibrary/corporate/eurojust%20Annual%20Reports/Annual%20Report%202014/Annual-Report-2014-EN.pdf>.

5. Шостко О. Ю. Протидія організованим злочинності в європейських країнах / О. Ю. Шостко. – Харків: [б. в.] 2009.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО
КАФЕДРА КРИМІНОЛОГІЇ
ТА КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОГО ПРАВА

СУЧАСНА КРИМІНОЛОГІЯ: ДОСЯГНЕННЯ, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ

Матеріали Міжнародної наукової конференції, присвяченої 50-річчю
кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права

(Харків, 9 грудня 2016 р.)

За редакцією *В. Я. Тація, Б. М. Головкина*

Харків
«Право»
2016

УДК 343.9(477)
ББК 67.9(4УКР)61
С89

Редакційна колегія:

д-р юрид. наук, проф. В. Я. Тацій,
д-р юрид. наук, проф. А. П. Гетьман,
д-р юрид. наук, проф. Б. М. Головкін,
канд. юрид. наук, доц. О. В. Ткачова,
канд. юрид. наук, асист. О. В. Таволжанський,
зав. лабораторії Ю. Г. Бойко

С89 Сучасна кримінологія: досягнення, проблеми, перспективи : матеріали Між-
нар. наук. конф., присвяч. 50-річчю каф. кримінології та кримінально-виконавчо-
го права, Харків, 9 груд. 2016 р. / за ред. В. Я. Тація, Б. М. Головкіна. – Харків :
Право, 2016. – 236 с.

ISBN 978-966-937-109-6

ISBN 978-966-937-109-6

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2016
© Оформлення. Видавництво «Право»,
2016